

افكار جديد

سرشناسه : شرمن، رابرت، ۱۹۲۱ - م

Sherman, Robert

عنوان و نام پدیدآور : آشنایی با موسیقی کلاسیک/ رابرت شرمن، فیلیپ سلدن؛ ترجمه‌ی رضا رضایی؛
ویراستار الهام جمالی‌پویا.

مشخصات نشر : تهران: افکار جدید، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۳۲۸ص.: مصور؛ ۲۱/۴×۵/۱۴س.م.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۵۶۸۴-۷

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : عنوان اصلی : The complete idiot's guide to classical music, c۱۹۹۷.

یادداشت : چاپ قبلی : افکار، ۱۳۸۴.

موضوع : موسیقی -- درک و شناخت ارزش‌ها

Music appreciation

موسیقی -- تاریخ و نقد

Music -- History and criticism

شناسه افزوده : سلدن، فیلیپ

Seldon, Philip

شناسه افزوده : رضایی، رضا، ۱۳۲۵ -، مترجم

رده بندی کنگره : MT۶

رده بندی دیویی : ۶۸/۷۸۱

شماره کتابشناسی ملی : ۷۳۵۹۰۵۲

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

The Complete Idiot's Guide to Classical Music

Alpha Books (A Pearson Education Company), U.S., 1997

Robert Sherman and Philip Seldon

آشنایی با موسیقی کلاسیک

رابرت شرمن

فیلیپ سلدن

ترجمه‌ی رضا رضایی

افکار جدید

آشنایی با موسیقی کلاسیک

نویسنده: رابرت شرمن و فیلیپ سلدن

مترجم: رضا رضایی

چاپ و صحافی: پردیس دانش

تیراژ: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: دوم ۱۴۰۲

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۵۶۸۴-۷

نشانی: تهران، بزرگراه نواب صفوی شمال، نبش آذربایجان، جنب ایستگاه

متروی نواب، برج گردون، ورودی شمال، طبقه ۹، واحد ۹۰۳

کد پستی: ۱۳۱۹۶۵۳۸۸۶

تلفن: ۶۶۳۸۳۳۱۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

 nashraefkar@gmail.com

 @nashrafkar

 nashraefkar

 Fidibo.com/nashraefkar

 Taaghche.ir/nashraefkar

فهرست

۷	پیش‌گفتار.....
۹	مقدمه.....
۱۳	بخش ۱: پیش‌درآمد.....
۱۵	فصل ۱ اگر چیزی از موسیقی کلاسیک نمی‌دانید، از این جا شروع کنید . راهنمای شما برای آنچه پیش رو دارید
۲۹	فصل ۲ موسیقی کلاسیک در کجا یافت می‌شود؟..... از کلیسا گرفته تا سالن کنسرت، سینما و تلویزیون
۳۹	فصل ۳ چه گونه گوش می‌کنید؟..... سهیم شدن در احساسات و عواطف آهنگ‌ساز
۴۹	فصل ۴ آداب سالن کنسرت آشنایی با مقررات و رسوم
۵۵	بخش ۲: آوای موسیقی.....
۵۷	فصل ۵ عناصر و اجزای موسیقی..... آجرهای آسمان‌خراش‌های کلاسیک
۷۵	فصل ۶ صدای سازها..... هر ساز شخصیت خاصی دارد
۸۵	فصل ۷ خوانندگان..... از سوپرانو تا تنور
۹۳	بخش ۳: ارکستر.....
۹۵	فصل ۸ ارکستر چیست؟..... غرش ارکستر سنفونی
۱۱۷	فصل ۹ پیوند سازها..... دوئو، تریو، کوارتت و...
۱۲۵	فصل ۱۰ سازهای دیگر..... پیانو، سازهای فولکلوریک، سازهای الکترونیکی
۱۳۵	فصل ۱۱ موسیقی دانان (۱).....

آهنگ سازان و نوازندگان

- فصل ۱۲ موسیقی دانان (۲) ۱۵۵
آهنگ سازان و رهبران
- بخش ۴: موسیقی کلاسیک با فرم‌ها و سبک‌هایش ۱۷۳
- فصل ۱۳ فرم‌ها و اصطلاحات ۱۷۵
معنای الفاظ ایتالیایی
- فصل ۱۴ باروک ۱۸۷
باخ و هندل و بقیه
- فصل ۱۵ آهنگ سازان کلاسیک ۲۰۱
هایدن، موتسارت، بتهوون
- فصل ۱۶ عصر رمانتیک: انقلاب در موسیقی ۲۲۳
شعر و شور در قرن نوزده
- فصل ۱۷ کلاسیک‌های قرن بیستم ۲۴۷
استراوینسکی، مالر، ...
- فصل ۱۸ جریان‌های اصلی موسیقی در قرن بیستم ۲۷۳
گرشوین، کاپلند، ...
- فهرست تفصیلی مطالب ۳۰۱
- پیوست آثاری که توصیه می‌کنیم بشنوید ۳۰۷

پیش‌گفتار

این کتاب به قصد آشنا کردن شما با موسیقی کلاسیک نوشته شده است. با مطالعه این کتاب وارد دنیای موتسارت و بتهوون و باخ و دیگران خواهید شد و از شنیدن آثار بزرگان موسیقی لذت خواهید برد. خواهید توانست از مطالب فنی موسیقی سردرآورید، برنامه‌های کنسرت‌ها را متوجه شوید، در گفت‌وگوهای موسیقی سردرگم نمانید و...

چرا باید به موسیقی کلاسیک گوش کرد؟ به همان علت که باید خوراک لذیذ خورد. موسیقی خوراک روح است و این خوراک هم باید نوش جان باشد نه نیش جان. موسیقی کلاسیک حواس ما را به تحرک وامی‌دارد و ذهن را به فعالیت درمی‌آورد. در عین حال مفرح، آرامش‌بخش یا هیجان‌انگیز است، و بسته به خلق و خوی شما و اثری که می‌شنوید شما را به تأمل و تفکر نیز وامی‌دارد.

با مطالعه این کتاب خواهید توانست ظرایف رنگ و بافت و سازبندی را در موسیقی کلاسیک تشخیص دهید. سبک‌ها و دوره‌ها را خواهید شناخت. با زندگی و آثار آهنگ‌سازان بزرگ و تاریخچه موسیقی کلاسیک آشنا خواهید شد. خواهید دانست که سنفونی چیست و سونات و کنسرتو و کانتات و اوراتوریو چیستند، و سیر تکامل موسیقی را در خواهید یافت. حتی آداب کنسرت رفتن را خواهید آموخت! کلاً بعد از مطالعه این کتاب صاحب دانش و معلوماتی خواهید شد و خواهید توانست به اطرافیان خود چیزهای بسیار بیاموزید، زیرا تعریف ساده اصطلاحات فنی موسیقی را می‌دانید، دریافته‌اید که آثار را چه گونه گوش کنید، کار

فراهم آوردن مجموعه شخصی تان از CDها و نوارها را شروع کرده‌اید، و داستان‌ها و حکایت‌های مختلفی از موسیقی دانان و تاریخ موسیقی خوانده‌اید. بله، دیگر می‌دانید فرق ویوالدی با برلیوز چیست، موتسارت و بهوون و شوپن و شوبرت را می‌شناسید و اثر باروک را با اثر رمانتیک اشتباه نمی‌کنید، و... برای راحتی شما، آثاری از آهنگ سازان بزرگ را نیز معرفی کرده‌ایم.

نیچه، فیلسوف آلمانی، گفته است: «بدون موسیقی، زندگی اشتباه محض می‌بود.» پس بخوانید، گوش دهید، لذت ببرید و پر بار زندگی کنید.

* * *

مترجم لازم می‌داند از کسانی که نقش موثری در آغاز و انجام این کار داشته‌اند تشکر کند. اول از همه از جناب یحیی ساسانی، مدیر نشر افکار، تشکر می‌کنم که با توصیه و حمایت و تشویق خود کلید آغاز کار را چرخاند و تا آخرین مراحل کژتابی‌های مترجم و وسواس‌های او را تحمل کرد و فراغت ادامه کار را فراهم آورد. از پسر، رامین رضایی، نوازنده پیانو، که مطالب فنی ترجمه را کنترل و در تهیه پیوست کتاب کمک کرد و از پارمیدا رضایی که در دوره ترجمه محبت‌ها کرد تشکر می‌کنم. از مهندس کروبوی و مهندس افضلی که متن اصلی را به من هدیه کردند سپاسگزارم. از حمید سناجیان، حروف‌چین و صفحه‌آرا، و دست‌اندرکاران امور فنی کتاب نیز صمیمانه تشکر می‌کنم.

رضا رضایی

پاییز ۱۳۸۳

مقدمه

حتماً برای شما پیش آمده که افسوس خورده باشید چرا از فلان موضوع سر در نمی آورید. یادگیری بعضی از موضوعها سالها به درازا می انجامد، اما آشنایی با موضوعها و سردرآوردن از مطالب آنها کاری است شدنی و آسان. اگر در مورد موسیقی کلاسیک هم چنین احساسی داشته‌اید، این کتاب به کارتان می آید.

شاید هم تصور می کنید که با موسیقی کلاسیک آشنایی کافی دارید؛ بسیار خوب، می توانید دانسته‌های خود را با مطالب این کتاب مقایسه کنید.

در هر حال، اگر موسیقی کلاسیک را دوست دارید، این کتاب برای شماست. اگر عاشق موسیقی کلاسیک هستید اما به علت آشنایی اندک‌تان از آن سر در نمی آورید، این کتاب برای شماست. اگر از موسیقی کلاسیک اصلاً خوش‌تان نمی آید باز هم این کتاب برای شماست. مطالب ثقیل و کسالت‌باری را که احتمالاً در بعضی از کتابها خوانده‌اید فراموش کنید. در کتاب حاضر اطلاعات مفید و عملی را به زبان ساده کسب خواهید کرد. بگذارید عده‌ای از بالای برج عاج سخنرانی کنند، ما توی بالکن یا کنار دستگاه پخش موسیقی می نشینیم و گوش جان می سپاریم به آثاری که سالهای سال لذت و رضایت عمیقی به ما می بخشند. ما می خواهیم شما در این لذت با ما سهیم شوید و بعضی از رموز موسیقی را به بیان خیلی ساده دریابید. همچنین شمه‌ای از ماجراها و نکته‌های جالب تاریخ موسیقی را برای شما تعریف می کنیم.

خلاصه، کتاب ما به شما کمک می کند تا

◀ کلاف ظاهراً غامض موسیقی کلاسیک را باز کنید.

- ◀ وقتی به اثری گوش می‌کنید تشخیص دهید که سنفونی است یا کنسرتو یا سونات.
 - ◀ دوره‌های مختلف موسیقی را بشناسید و فرق آن‌ها را بدانید.
 - ◀ اگر به کنسرتی می‌روید احساس راحتی کنید.
 - ◀ مجموعه موسیقی کلاسیک مناسبی برای خودتان جمع کنید.
- از همه مهم‌تر، این کتاب به شما کمک می‌کند که موسیقی کلاسیک را بفهمید و از آن لذت ببرید و اگر هم جایی صحبت موسیقی کلاسیک پیش آمد گلیم خود را از آب بیرون بکشید.

در بخش ۱، با عنوان **پیش درآمد**، بعد از مطالعه چهار فصل اول، اطلاعات مقدماتی از موسیقی کلاسیک به دست می‌آورید، مانند این که موسیقی کلاسیک در کجا یافت می‌شود، چه گونه باید گوش کرد، و آداب کنسرت چیست.

در بخش ۲، با عنوان **آوای موسیقی**، که سه فصل است، عناصر و اجزای موسیقی، ملودی، ریتم، هارمونی، و مسائل فنی تری مانند سرعت، رنگ، بافت و فرم را توضیح داده‌ایم. می‌فهمید گام و تونالیت چیست؛ و با سازها آشنا می‌شوید، و انواع صدای انسان را می‌شناسید.

در بخش ۳، با عنوان **ارکستر**، که پنج فصل است، با انواع اجتماع سازها آشنا می‌شوید. با سازهای ارکستری و غیرارکستری آشنایی بیشتری پیدا می‌کنید و آهنگ‌سازان و رهبران و نوازندگان را می‌شناسید.

در بخش ۴، با عنوان **موسیقی کلاسیک با فرم‌ها و سبک‌هایش**، در شش فصل، با فرم‌ها و اصطلاحات موسیقی، و دوره‌های اصلی تکامل موسیقی (باروک، کلاسیک، رمانتیک و غیره) تا به امروز آشنایی می‌یابید. در همین بخش با آهنگ‌سازان و نوازندگان برجسته تاریخ موسیقی آشنا می‌شوید و آثار مهم‌شان را می‌شناسید.*

لابه لای مطالب کتاب، نوشته‌هایی با عنوان **آیا می‌دانید** آورده‌ایم که شامل وقایع

* متن اصلی بخش پنجم هم دارد که به آواز، اوراتوریو و اپرا مربوط می‌شود. امیدوارم در آینده فرصت ترجمه این بخش هم فراهم شود که در آن صورت به شکل کتاب مستقلی عرضه خواهد شد. - م.

اگر چیزی از موسیقی کلاسیک نمی‌دانید... ۱۱

و رویدادهای مفرح و جالب تاریخ موسیقی و زندگی موسیقی دانان است. نوشته‌های دیگری با عنوان **اصطلاح** نیز گنجانده‌ایم که همان طور که از نامش معلوم است، انواع اصطلاح‌هایی را که در متن کتاب با آن‌ها روبه‌رو می‌شوید توضیح می‌دهد.

هر فصل کتاب با مطالبی تحت عنوان **در این فصل** آغاز می‌شود و شما می‌دانید که با چه مطالبی قرار است آشنا شوید. هر فصل نیز با مطالبی تحت عنوان **باید بدانید** خاتمه می‌یابد تا شما بتوانید خودتان را امتحان کنید و ببینید چه چیزهایی یاد گرفته‌اید.

رابرت شرمز - فیلیپ سلدن

بخش ۱

پیش درآمد

بیشتر آوازاها و ترانه‌های روز را می‌شناسید. تاریخ بعضی از انواع موسیقی را ممکن است بدانید. موسیقی کلاسیک چه طور؟ نمی‌شود گفت از صدای این موسیقی خوش‌تان نمی‌آید، اما شاید از فکرش می‌ترسید. وقتی یک سنفونی را می‌شنوید آن را نمی‌شناسید - اصلاً نمی‌دانید سنفونی چیست. می‌دانید که بتهوون شخصیت بزرگی بوده اما در موسیقی‌اش چه چیزی هست که کوه‌ها را به حرکت درمی‌آورد (یا لاقلاً کمک می‌کند که دیوار برلین ریخته شود)؟ موت و مادریگال یعنی چه؟ ساده‌تر از آن است که به نظر می‌رسد. آشنایی با موسیقی کلاسیک نه تنها لذت شما را در گوش دادن به موسیقی بیشتر می‌کند، بلکه سبب می‌شود که نسبت به کسانی که این موسیقی را نمی‌شناسند سرتان را بالاتر بگیرید.

فصل ۱

اگر چیزی از موسیقی کلاسیک نمی‌دانید، از این جا شروع کنید...

در این فصل

- ◀ موسیقی کلاسیک چیست؟
- ◀ آشنایی با موسیقی کلاسیک موجب افزایش لذت می‌شود
- ◀ عناصر موسیقی کلاسیک
- ◀ تفاوت موسیقی کلاسیک با سایر انواع موسیقی
- ◀ سازمان و تشکیلات موسیقی کلاسیک

همه ما می‌دانیم موسیقی چیست. سوتی است که موقع کار کردن می‌زنید، آوازی است که زیر دوش حمام می‌خوانید،... چه طور باید تعریفش کرد؟ به تعریف ساده، موسیقی مجموعه اصوات سازمان یافته‌ای برای ایجاد زیبایی فرم و بیان احساس است. موسیقی کلاسیک نیز مانند هر نوع موسیقی دیگری است، با این تفاوت که در آن اصوات به طرز متفاوتی سازمان یافته‌اند و معمولاً ساختارشان فرم مشخص تری دارد. اما آهنگ سازان «کلاسیک» خیلی وقت‌ها از آوازهای عامیانه، ریتم رقص‌های

بومی و قومی، نغمه‌های مردم‌پسند و امثال این‌ها استفاده می‌کنند، و به همین دلیل لازم نیست درگیر تعریف‌های آکادمیک بشوید. به قول معروف، لم بدهید و لذت ببرید.

موسیقی کلاسیک را قبلاً موسیقی «موبلندها» می‌خواندند، شاید به این دلیل که لیست، پاگانینی و سایر هنرمندان چیره‌دست آن قدر مشغول از خود بی خود کردن شنوندگان بودند که به خودشان زحمت نمی‌دادند به آرایشگاه بروند. وضع به همین منوال بود تا آن که بیتل‌ها و گروه‌های مختلف راک وارد صحنه شدند و با موهای بلند خود انحصار را از دست موسیقی کلاسیک خارج کردند.

موسیقی کلاسیک چیست؟ ببینیم.

وقتی از موسیقی کلاسیک خوشم می‌آید

چه نیازی دارم که درباره‌اش چیزی بدانم؟

بله، وقتی از یک تابلوی نقاشی خوش تان می‌آید نیازی ندارید که نقاشی بلد باشید، یا وقتی از یک شوکولات خوش تان می‌آید لازم نیست طرز تهیه آن را بدانید. برای

دوست داشتن موسیقی کلاسیک نیز به تحصیل موسیقی احتیاج ندارید. اما هرچه بیشتر بدانید لذت عمیق‌تری می‌برید.

از قرن نهم میلادی، که بعضی از راهبان متوجه شدند صدا در حالت هارمونیک بهتر است، موسیقی مدام بغرنج‌تر شده است. با بغرنجی، ظرافت نیز افزایش می‌یابد. اگر با بافت و فرم در موسیقی آشنا شوید، لذت بیشتری از موسیقی خواهید برد.

اصطلاح

سنفونی در لغت به معنی «هم صدایی» یا «صدادهی همزمان» است. در دورهٔ باروک، این لفظ برای اوورتور یک اپرا یا قسمت‌های سازی یک اثر آوازی به کار می‌رفت. از زمانی که هایدن ۱۰۴ سنفونی‌اش را ساخت، این لفظ به معنی اثر ارکستری نسبتاً طولانی و سنگین به کار رفته است که بیشتر وقت‌ها سه یا چهار موومان دارد.

موومان واحد اصلی و معمولاً مستقل یک اثر بزرگ است. موومان در لغت به معنی «حرکت» است و احتمالاً وجه تسمیه‌اش این است که معمولاً هر قسمت اثر سرعت متفاوتی دارد.

فرق اوبوا با ساکسوفون چیست؟ فرق سنفونی با سونات چیست؟ می‌دانید که فرق دارند. اما می‌توانید جلوتر بروید و مثلاً ترمین را بشناسید که تنها سازی است که بدون لمس کردنش از آن صدا درمی‌آورد، یا ببینید پوئم سنفونیک چیست که در آن موسیقی و ادبیات به هم می‌رسند. موسیقی کلاسیک یک زبان است. بدون دانستن دستور زبان و املاهای لغت‌های دشوار هم می‌توان کار خود را پیش برد، اما اگر این زبان را بهتر بشناسید ارتباط شما آسان‌تر و لذت‌تان بیشتر خواهد شد.

اگر بیشتر بدانید، بیشتر خوش‌تان می‌آید

خیلی‌ها می‌گویند که زبان فرانسوی زبان قشنگی است. اگر به حرف زدن یا آواز خواندن یک فرانسوی گوش کنید از سیلان شاعرانه اصوات، تغییرات ملایم لحن و قدرت بیان صوت شگفت‌زده می‌شوید. اما دریافت شما از زبان فرانسوی به همین اصوات منحصر می‌ماند. اگر زبان فرانسوی بلد نباشید نمی‌فهمید که چه چیزی گفته یا خوانده شده است و درک و دریافت شما جداً محدود می‌ماند.

در موسیقی نیز این طور است. حتی اگر اسم بتهوون را نشنیده باشید، از اصوات شگفت‌انگیز سنفونی ششم او - «پاستورال» - از خود بی‌خود می‌شوید. اما اگر بدانید که این موسیقی دارد یک روز را در روستا با آواز پرندگان و رعد و برق تابستانی توصیف می‌کند، آن وقت همین موسیقی ابعاد کاملاً تازه‌ای برای شما پیدا می‌کند. مدت‌ها پیش از **مرد لا مانچا**، ریشارد اشتراوس ماجراهای دون کیشوت را به صورت ارکستری توصیف کرد، اما اگر ندانید که ویولا نماینده سانچو پاناساست، یا نبرد شوالیه با آسیای بادی با ویولنسل و ماشین باد (دستگاهی که صدای باد را ایجاد

آیا می‌دانید

همه سنفونی «پاستورال» را دوست نداشتند. جان راسکین، نویسنده معروف انگلیسی، به یکی از دوستانش گفته بود: «بتهوون به نظر من همیشه این طور می‌آید که انگار چندگونی میخ را خالی کرده است و این جا و آن جا هم یک چکش افتاده است.»